

Allah'ın Sonsuz Varlığı ve İnsan Özgürlüğü

Ana Konuya Girmek için Bir Giriş: Ayet'el-Kürsi Tefsiri:

Bu ayet, Allah'ın özgün varlığı olan ilmini anlatır; kader de ilim nev'indendir.

İşte Kur'an'ın bu ontolojik ayetini anlamak için şu beş bilgi notunu önceden bilmek gerekir:

- 1) Varlık soyutuyla somutuyla sonsuzdur. Dolayısıyla yokluk diye bir şey yoktur.
- 2) Asıl varlık, bilim adamlarının soyut datalar ve yazılım diye dile getirdiği bilgidir.
- 3) Allah kelimesinin belirsiz hali olan İlah kelimesinin etimolojisi, Soyut ve Sonsuz olduğu için yalnızca kendisine tapılan demektir. La İlahe İllallah, sadece sonsuz olana tapılır manasına gelir. Uluhiyet tevhidini bildirir. Allah kelimesi, belirlilik edatı (Lam-ı tarif) alan halidir. Demek Allah soyut boyuta bakar, Rahman somut boyuta bakar, Rahim ise aradaki varlıklara bakar. Üçü de birdir. O'nun Ehad (çok birlik sahibi) ismi ise, her yerde bulunduğu ve her şeyde görüldüğünün ifadesidir. Evet, sınırlı varlıklar, sınırlı olmaları ile beraber sonsuzluğu gösterirler. Çünkü ancak sonsuz bir enerji, yazılım ve gelişme süreci ile var olabilirler.
- 4) Bu ayette geçen Hayy ve Kayyum (Diri ve Ayakta Tutan) isimleri, bütün biyolojik ve fizik varlıklardır. Evet, Allah'ın isimleri kâinattaki hakikatlerdir. Bu hakikatler Allah'ın sonsuz soyut varlığının devamıdır. İsim-müsemma birdirler. Bir görüşe göre bu varlıklar, süreç ve sistem olarak sonsuzdurlar; diğer bir görüşe göre fizik olarak da sonsuzdurlar. Birçok kâinat var ve birçok Big Bang olmuştur, diyen görüşe göre. Demek Arapça ve İbranice olarak kullandığımız sözcükler, Allah'ın isimleri değil de O'nun gerçek isimlerinin isimleridirler. (İbn Arabi, Ansiklopedi)
- 5) Ayette geçen Allah Kürsüsü, kadim tefsirlerde Allah'ın ilmi diye geçiyor. Kralın, üzerinden devleti yönettiği Taht demek olan Arş ise, Allah'ın kudreti (gücü) diye tefsir edilir. “*Rahman (somut varlığı da olan) Allah arşa istiva etti.*” ayeti, Allah somut tecellisiyle, bütün varlık ve kâinata egemen oldu, manasındadır.

Ben merak ediyordum: Allah gücüyle her şeyi kuşatmış yönetiyor. Neden Arşı gökleri ve yeri kuşatmış denmiyor da Kürsüsü gökleri ve yeri kuşatmış deniyor? Sonra asıl varlığın ilim ve yazılım olduğunu ve her şeyi kuşattığını öğrenince bu ayetin önemli asıl bir nüktelerini bilmiş oldum.

İşte şimdi bu mucizevi ayetin tefsirine geçiyoruz:

2/255- Allah O'ndan başka ilah (tapılan) olmayan sonsuz Varlıktır: (Ana dosyadır.) Hayy ve Kayyum'dur: (Yani O ana dosyanın fizik ve biyolojik bütün icraatı (tali dosyalar) da sonsuzdur. Evet biyolojik, ekolojik ve özellikle Kuantum fiziğindeki etkileşim bilgi-işlem hacimleri sonsuzdur. Sadece bu tali dosyalarda bazen devre dışı kalış oluyor. Yani bazen onları uyku ve esneme tutuyor. Ana dosyada ise asla devre dışı kalmak yoktur).

Evet, uyku ve esneme asla o ana dosyayı tutmaz.

Göklerdeki ve yerdeki her şey O'nundur. (Yani, fizik ve metafizik diğer bütün dosyalar O ana dosyaya bağlıdır.) O'nun izni olmadan, hiç kimse O'nun yanında şefa'at (etki) edemez. (O'na ortak olamaz. Yoksa dosyalar arası etkileşim, yardımlaşma ve dayanışma vardır. İşte meşru şefa'at budur. Demek şefa'ati haksız torpil diye anlayanlar yanılıyor.)

O, onların geçmişlerini ve geleceklerini: önlerini ve arkalarını bilir. (Yani Allah o tali dosyaların sadece şimdiki bilgi-işlemlerini değil de birer yazılım olan geçmiş ve geleceklerini, yani önlerini ve arkalarını da bilir.) O'nun istediğinden başka, O'nun ilminden (yazılımlarından) hiçbir şey tam öğrenemezler: (Kuşatamazlar).

Onun kürsüsü (ilim ve yazılımı), gökleri ve yeri (metafizik ve fizik alemleri) kuşatmıştır. Yer ve göklerin (o fizik ve metafizik alemlerin) muhafazası, O'nu yormaz. (Çünkü o ana dosya aynı zamanda ana bellektir de.)

O Aliyy ve Azimdir. (Yani soyut ve sonsuz olduğu için yüce ve aşkındır: (Uluvv). Aynı zamanda somut ve büyüklük (azamet) olarak da sonsuzdur.)

Son beş not:

1) Yazılımın aslı matematiktir. Matematiğin de en kullanışlı iki sistemi var: İkili ve ondalık sistem. Ayetin numarası bu ikisine ince bir işaretir.

2) Bu ayet, gördüğünüz gibi bilimsel yönden de bütün varlığı kuşattığı için herkes her derdi için bunu kullanıyor. Hakkında birçok rivayet var.

3) Fizik varlık, Allah'ın Arşı (tam egemenlik alanı) olduğu için Kur'an'da Arş-ı Azim deyiimi tekrarlar geçiyor.

4) Buradaki Hayy ve Kayyum Allah'ın iki büyük ismidirler. Sonsuz yazılım (ilim) içeren bütün fizikî ve canlı varlıkları içine alır. Ehl-i Sünnete göre İsim-Müsemma birdir. Zaten Aristo ve onu esas alan İbn Sina, Alim-İlim ve Malum (Bilen-Bilgi ve Bilinen) bir varlıktır. Sadece itibarî fark vardır, diyor. İbn Sina Alim (Bilen) boyut için Vacib'ül-Vücud (varlığı soyut ve zorunlu ilk ilke) dedi.

Said Nursi de ve son Sünni Kelam alimleri de bu Vacib'ül- Vücud deyimini kabul ettiler. Sürekli bu deyiimi Allah için kullandılar. Fakat içini ilim kavramı ile dolduramadılar. Nitekim, Said Nursi Şemme Risalesinde O'na meçhul (bilinmez) dedi. Daha sonra bu meçhul deyiimi onu tatmin etmeyince; Ayet'ül-Kübra risalesinde O'na Manevi Nur dedi. Fakat İbn Sina'nın dile getirdiği o üçlü birliği kabul etmedi. Çünkü İbn Sina ilim kelimesi yerine yine aynı manada kullanılan akıl kelimesini kullanıyordu. Ve Said Nursi varlığın birliğini savunan İbn Arabî'ye karşı idi. Ona göre İbn Arabî kâinata hayal diyordu. Ama İbn Arabî'nin La-mevcude İlla Hu sözü, o manada değildi.

5) Bu kısa yazı, Hz. Muhammed'in ilmî bir mucizesi olduğu için mucizeler ile ilgili kitabımın sonuna koydum. Nitekim gerek bu Ayet'el-Kürsiden ve gerek yazıda gelecek onlarca ayetten anlayacaksınız ki: Kur'an bütün beşerî düşüncelerin ve bütün felsefelerin üzerinde bir bilgiye sahiptir.

Şimdi Asıl Konumuza Giriyoruz: Konumuzdaki sonsuzluk ve özgürlüğü beraber ve birbiriyle çelişmediğini anlamamız için beş basamaklı bir bilgi zincirine ihtiyaç var. Şöyle ki:

Birincisi:

“Allah’ın zatını düşünmeyin, buna gücünüz yetmez, sadece Allah’ın sıfat ve isimlerini düşünün.” Bu söz hadis diye bilinir. Ben senedini bilmem, ama hadis olmadığı bu sözün kelimelerinden anlaşılıyor. Buna biri kısa diğeri uzun iki delilim var:

1) Çünkü Kur’an sürekli olarak Allah’ı anın, diyor. İnsan bilmediği bir şeyi anması söz konusu olamaz.

2) Tarihen ve Kur’an’dan biliniyor ki: Asr-ı Saadette Allah için sıfat ve zat kelimeleri kullanılmamıştır. Evet vücut, vicdan, mahiyet ve mahiyet manasında kullanılan bu zat kelimesi ile kelamcıların kullandığı sıfatlar deyimi, Hicri 2. Asırda Yunan felsefesi Arapçaya tercüme edilirken ortaya türetilen kelimelerdir. Dolayısıyla Kur’an’da geçmiyorlar. Peki bu Zat sözcüğü, nasıl ortaya çıktı?

Şimdi onun kısa tarihçesine bakalım: Kur’an diğer peygamberler gibi sonsuz bir Allah’ı anlatınca; zihinler başta sonsuzluğu anlayacak seviyede değildi. Peygamber de Allah’ın icraatı üzerinden bazı somut şeyler anlattı. Mesela, Allah’ın kudretini el ve ayak gibi kelimelerle anlattı. Allah’ın sonsuz ilmini yaygın ve sonsuz bir kader diye tasvir etti.

Muhaddisler, bunları esas alarak Allah’ı somut, sınırlı, elli-kollu olan ve gökte tahtında oturan bir varlık olarak anladı. O yaygın kader anlayışından da zorunluluk ve cebir akidesini savundu. Haliyle böyle bir Allah algısı, o zaman iktidarda olan Emevilerin işine çok iyi geliyordu. Emeviler bunu İslam aleminin çoğuna mal etti. Ve böylece Kur’an unutuldu.

İşte bunlara karşı ta Hicri ellili yıllarda Mutezile mezhebi ortaya çıktı. Dil ve belagat öğrendiler. Kur’an’daki sonsuz soyut Allah’ı savundular. Yine Kur’an’dan insanın özgür olduğunu dile getirdiler. Fakat enerjinin üretilmeyeceğini ve yaratmanın sonsuz ilim gerektirdiğini bildikleri için insan o kadar özgürdür ki o da yaratabilir, dediler. Bundan yüz yıl sonra Yunan Felsefesi, tercüme edilince onların işine çok yaradı. Artık tam egemenlik kurdular. Fakat bunlarla halk kesiminde etkin olan ve akıllı, bilimi ve delillere dayalı yorumu inkâr eden Muhaddisler arasında çok büyük kavgalar çıktı. Çünkü Mutezile dini anlamak için akıllı, bilimi (o günkü felsefeyi) ve yorumu esas alıyordu. Muhaddislere göre bunlar küfür idi.

Evet, Mutezile mezhebinin bir kısmı, çok büyük ilmî birikime rağmen sonunda pozitivist oldu. Bunun üzerine İmam Ebu Musa Eş’ari gibi biri, dayanamayarak, 4. Hicri asrın başında onlardan koptu, Muhaddisler ile Mutezile ortası bir yol izledi. Onun ardından İmam Maturidi geldi, yaklaşık aynı yolu tuttu. Demek Ehl-i Sünnet, 4. asırda ortaya çıkmıştır. Ve Ehl-i Sünnet ile Ehl-i Hadis birbirinden fersahlarca farklıdır.

Ehl- Sünnet Mutezile malzemesini Ehl-i Hadise karşı kullandıklarından ve Mutezile çok büyük ilmi birikime sahip olduğundan, Ehl-i Hadisin çok büyük kampanyalarına rağmen ve Abbasiler döneminin bazı halifelerinin desteğini almalarına rağmen; Mutezile mezhep olarak silindi iseler de onların kültür egemenliği İslam Tarihi boyunca Sünnilerde ve diğer mezheplerde devam etti. Nitekim Mutezilenin soyut Allah algısı, İbn Sina’da Vacib’ül-Vücud (varlığı soyut ve zorunlu ilk ilke) olarak kendini gösterdi.

Fakat Gazali Felsefeyi yasak edince ve Mutezilenin bu tarihî mirası kaybolunca, avamca anlaşılması kolay olan Hadis külliyatı herkesi etkiledi, akli, bilimi ve yorumu esas alan Hanefî mezhebini bile başka hadisler bulmaya zorladı. (Onun için hadisler arası çelişkiler binlerden fazladır.)

Nihayet bu Ehl-i Hadis, önce Vahhabiler olarak, çağımızda da El-Kaide ve IŞİD olarak karşımıza çıkmış oldular. Çağımızdaki Sünniler bu tarihi kavgaları bilmedikleri için; herkes aşağı yukarı farkına varmadan Vahhabiler gibi düşünüyor. Bazı Ehl-i tarik hariç. Onun için Cumhurbaşkanını da genel anlayışa sahip olup mutlak bir kadere inanıyor.

İkincisi:

Bu analizlerden anlaşılan yukarıdaki hadis denilen söz, bizim Ehl-i Sünnetin bir tavsiyesidir. Sonsuzluğu anlamayan avam için söylenmiştir. Ve Allah'ı cismani gökte tahtta oturan bir Kral gibi düşünen Muhaddislere karşı Kelamcılarının bir savunmasıdır.

Bu Ehl- Sünnet gerek Muhaddislere karşı ve gerek Mutezilenin soyut Allah algısına karşı, çok mücadele verdiler. **Ama onların bu mücadelesi üç zaaf içeriyordu.** Dolayısıyla sonsuzluğu anlamadılar. Dolayısıyla İslam alemi geri kaldı. İbn Arabi el attı ise de İbn Teymiyye ve hadis külliyatı piyasaya hâkim oldu.

a) Ehl- Sünnet, Allah'ın sıfatları var, diyorlar. Hâlbuki Kur'an yedi yerde bu sıfat (nitelendirme) işini yasak etmişti. Çünkü varlık algıları somut olduğundan her nitelendirmeleri, Allah'ı sınırlı ve somut bir varlık olarak gösteriyordu. Nitekim, bu vasıflandırma meselesini Kur'an müşriklerin deyimidir, diye tekrarlar kınıyor. Mesela, Kur'an, Allah'ı somut sıfatlarla anlayan müşrikleri şöyle anlatıyor:

“Allah sözün aşikare olanı da bilir ve içinizde gizlediğinizi de bilir. Ben bir peygamber olarak tam bilmiyorum: Belki de sonsuzluğu anlatan bu Kur'an, sizin için bir denemedir. Ve belli bir süre yaşamınıza sebeptir. Deki: Ey beni terbiye eden Rabbim, hakla yargıla. Ve hepimizin Rabbi, Rahmandır, sizin anlattığınız bu sınırlı Allah inancına karşı sadece O'ndan yardım istenir.” (21/10-112)

Bu üç ayette altı anahtar kavram var:

- 1) Ayetler, aşikâre ve gizli diyalektik kavramını dile getiriyor. Bu diyalektik, siz müşriklerin kilitli zihnini açması lazım, diye işaret ediyor.
- 2) Yargılama ve ceza insan zihnini açar.
- 3) Rabb (geliştirici sahip) ve fitne (imtihan) kelimeleri zihin açıcı iki anahtardır.
- 4) Rahman İlahî sonsuz somut varlık demektir. Diyor ki: Hadi sizin kilitli zihniniz soyut değerleri anlamıyor. Bari sonsuz azametden ders alsın.
- 5) Müstean (kendisinden yardım dilenen) kelimesi de istek ve dua ile zihnin açıldığını bildirir.
- 6) Bu müstean (kendisinden yardım dilenen) burada Rahman olarak zikredilmiş. Rahman somut varlık ifadesi olduğundan, en iyi zihni açıcı diyalektik süreçtir, diye bildiriyor. Çünkü somut varlığı çalıştıran ve geliştiren ondaki artı-eksi gibi diyalektik süreçtir.

Demek zihin sonsuzluğu algılamadığında otomatikman insan putperest olur. Şimdi insanları düşünün ve Kur'an'ın yüzde sekseninin yani 4000 'den fazla ayetinin putperestliği nasıl kınadığının mucizeliğini anlayın.

b) Ehli Sünnet başta Allah'ın bu sıfatları Allah'tan ayrı varlıklardır, diye söylüyorlardı. Ama o sıfatları ezeli ve ebedi kabul ediyorlardı. Bu ise çoklu tanrı gibi bir düşünceye vardıyordu. Daha sonra bundan kurtulmak için bu sıfatlar ne ayndır ne gayrdır, yani, Allah'ın özgün varlığı olmadıkları gibi ondan ayrı şeyler de değildir, diye bir cevap oluşturdular.

Hülasa, Ehl-i Sünnet birçok evrensel ilke ve fikirlere sahip olmasına rağmen; Uluhiyet gereği Allah'ın sonsuz olması gerektiğini tam anlamadılar. Çünkü galiba orta çağda sonsuzluk kavramı yoktu. İbn Arabi bunu anladığı için *varlık namına ne varsa Allah'ın varlığıdır*, (La Mevcude İlla Hu) dedi.

Bediüzzaman da ontolojik olarak Allah'ın kendisi de isimleri de sonsuz olması gerektiğini bildiği için; Allah'ın kudretini de ilmini de iradesini de *mutlak (sonsuz), nihayetsiz ve hadsiz* gibi kelimelerle ifade ediyor. Ama kâinatı gayr (O'ndan başka varlık) olarak gördüğü için galiba çelişkiye giriyor. İbn Arabî haklı kalıyor.

c) Ehl-i Sünnet isim ve sıfat ayırımına da gidiyordu. Mesela onlara göre bu Ayet'el-Kürside geçen Hayy sıfat idi, Kayyum ise isim idi. Bu ayırım da bir karmaşa doğuruyordu. Allah'ın isimleri O'nun sonsuz soyut varlığının tezahür eden kainattaki somut görüntüleridir diye ifade etmediler. Kâinatı O'ndan ayrı bir varlık olarak gördüler. İş mahiyetini anlamadıkları yaratma kavramı ile izah ettiler. Allah, uzaktan tasavvur edilen kudretiyle iş yapıyor, ilmiyle biliyor, dediler. Risale-i Nur, birçok açıklama getirdi ise de ortada Allah'ın ortağı kabul edilebilecek bir enerji ve yazılım vardı. Sonsuzluk inancı yine oturmadı. Hülasa; Kelam ekolü, sonsuz olan enerjinin Allah'ın kudreti olduğunu ve sonsuz yazılımın O'nun ilmi olduğunu ifade edemedi. Çünkü Literatüre Kelam ilmi hâkimdir, bütün eğitim bunun üzerinde dönüyor. Bunun tersi düşünmek sapıklık kabul ediliyor. Halbuki önemli bir kelam alimi olan Gazali Kelam ilmi yetersizdir ve çok büyük bir Ontolog olan İbn Arabî de Kelam ilmi tutarsızdır, diyorlar.

Üçüncüsü: Kur'an'ın öngördüğü Allah inancı: Soyutuyla somutuyla Sonsuz bir Allah.

Kur'an bunu beş aşamada anlatıyor:

a) Başta Hz. Muhammed olmak üzere bütün peygamberlerin putperestliği yasak eden mesajları üzerine Kur'an bu sonsuzluğu bütün insanlığa yaşattırıyor. Şöyle ki: Puta tapmak, sınırlı somut bir nesneye tapmak demektir. Bunu yasak etmek ise sonsuz bir Allah'a tapmak manasına gelir. Tekrarla binden fazla yerde: Şirk, yani o sonsuzu sınırlandırmak, en büyük dengesizlik demek olan zulümdür, diyor. Yine yüzlerce yerde: Hayat verme ve öldürme (yani ölen varlığın neslini ve bekasını garantiye almak) Allah'a aittir, diyor. Çünkü sadece o sonsuzdur.

b) *Nerede olursanız olun, o sizinle beraberdir*, (57/4) *Nereye yönelirseniz Allah'ın varlığı (veçhi) oradadır*. (2/115) gibi ayetlerle bunu Sahabeye yaşattırdı. (Allah'ın veçhi bizzat varlığının kendisi demektir. Nurani şeylerde bir şeyin yüzü (veçhi) onun varlığının kendisi demek oluyor. Güneşin yüzü gibi.)

c) *Allah Aziz ve Hakimdir, Allah Aziz ve Rahimdir*, gibi yüzden fazla ayetle bu sonsuzluğu anlatıyor. Aziz bizde onurlu diye çevriliyor. Çünkü onurluyu bağlayan açlık ve kölelik gibi kayıtlar yok. Kur'an'da ise, bu kelime sonsuz olan ve sonsuz derece etkin ve yetkin manasında kullanılır. Peki o böyle ise, bu sınırlı ve hatta kötü yaratılmışlar nedir, diye sorulursa işte bu grup ayetler şöyle cevap veriyor:

Evet o sonsuzdur, sonsuz etkin ve yetkindir, ama hikmeti, bu sınırlı işlerin olmasını gerektiriyor. Evet o sonsuzdur, ama rahmeti bir insanla özellikle peygamberle arkadaş olmayı gerektiriyor. O bu sınırlı sistemle, özellikle insanlık aleminin üzerinden yine sonsuz manalar ve varlıklar elde ediyor. Sonsuz olduğunu gösteriyor. Zaten kötülük dediğimiz şeyler hep insanın ürünü.

d) Kur'an tekrarlar: *Allah her şeyin içindeki kudrettir (enerjidir), her şeyin içindeki bilgidir (yazılımdır,) her şeyde şehittir. Yani kendini yaşıyor*. Diyor. Evet varlıkta sonsuz bir enerji ve sonsuz bir yazılım keşfedildiği gibi, kâinata trilyonlarca galaksinin varlığı da Allah'ın sonsuzluğunu gösteriyor. Çünkü O, bunlarla ve canlılar dünyasındaki sonsuz yazılımlarla sonsuz bir şekilde kendini (sonsuz varlığını ve sonsuz isimlerinin gereğini) yaşıyor. (24. Mektup)

(Şehit bir şeyi bizzat yaşayan demektir. Cephede ölene de şehit diyoruz, çünkü kutsallığı ve o sonsuz manayı bizzat yaşıyor.)

e) Peygamberler zincirini anlattıktan sonra surenin sonunda onların davasını anlatan şu ayet çok sarıh ve açıktır. Bu sonsuzluğu dile getirmekte; şöyle ki:

“Sonsuz olan ve belli hikmetler için ikili sınırlı sistemi yaratan ve seni bu diyalektik yöntemle yetiştiren Rabbin, sınırlı ve kötü olmaktan ve müşriklerin sınırlı bir Allah algısından çok yücedir. O izzetin (sonsuzluğun) sahibidir. Bu diyalektik sürecin hikmetlerini yaşayan bütün peygamberlere selam (onların hayatlarındaki zıtları barıştırıp bir yapmak) olsun. Ve bütün insanlara özgür bir irade vermekle bu diyalektik süreci de adeta sonsuz yapan Rabb'ül-alemine (insanların Rabbine) hamd olsun: (gerçek etkinlik, yetkinlik ve bununla elde edilen övgüler) O'nundur.” (Saffat Suresi, Son Ayet)

Ayette geçen *Rabb'ül-Alemindeki* alemin, kadim tefsirlerin tercih ettiği birinci manaya göre, her birisi bir alem olan **insanlar** demektir. Yoksa galaksiler, bitkiler ve yıldızlar alemleri gibi alemler değildir. Evet, Allah insanoğluna özgür irade vermekle, insanlarda diyalektik yetiştirme kuralını kurmakla sonsuz bir şekilde varlık ve mana alemlerini elde ediyor. Küçük dünya bütün evrenden daha büyük oluyor. Bu sonsuzluk öyle önemlidir ki insanlardaki sınırlı kötülükleri affettiriyor.

Demek akıllı, bilimi ve karineli (ek belirtili) yorumu reddeden Muhaddislere bakarak, Asr- 1 Saadette bütün Sahabeler, eli, ayağı, baldırı olan, gökte tahtta oturan bir Allah'a inanıyordu, diyen Prof. Dr. Mustafa Öztürk, Tefsir Kürsüsü başkanı olduğu halde Kur'an'ı anlamamıştır. Sahabe ve Asr-1 Saadete karşı çok büyük bir saygısızlıkta bulunmuştur.

Dördüncüsü: Allah ve Allah'ın isimleri sonsuz ise, biz insanların özgürlüğü nerede kaldı? diye her kafası çalışan sorar; merak eder. Buna karşı kainattaki sonsuz düzeni gören Carl Jung, özgürlük yok, mutlak determine bir durum var, dedi. Freud, her şey kaotiktir, insan kendini tabiattan kopardığı nispette özgürdür, diye söyledi. Hümanist bazı materyalistler ise, insan sonsuza dek özgürdür veya sonsuz özgür olmalı veya olacak diyorlar. Şimdi biz inananlar nasıl yapmalı, diye Kur'an'ı inceledim; şu beş esas karşımıza çıktı:

A) Kur'an insanın yaratılışı konusundaki İlahi iradeyi anlatırken şöyle diyor, Bakara, 30. Ayette:

“Seni peygamberlik gibi bir görevle terbiye eden Rabbin, zaman üstünden meleklerle dedi: Ben dünyadaki bütün işlerimi kendisine bırakacağım bir halife (vekil) kılacağım. Özgürlükleri olmayan melekler, biz kâinatı temiz tutuyoruz (tesbih) ve nimetlerle şenlendiriyoruz (hamd). Sen kan dökecek, yeryüzünü bozacak birini mi kılacaksın.? Deyince Allah: Ey Âdem, bu varlıkların isimlerini bu meleklerle bildir, dedi. Âdem bildirince melekler Allah'ın sonsuz hikmetini anladılar.”

Bu ayetin konumuz olan insan özgürlüğüyle ilgili mucizevi nüktelerini anlamak için şu beş kelimeye dikkat gerekir:

1) *Zaman üstü* sonsuzdur, ama diyalektik dünya özgürdür. Çünkü bu sistemde Allah'ın iradesi ve İnsan iradesi diye bir diyalektik var. Evet insan istemezse Allah ona peygamberlik bile dayatmaz.

2) *Vekil (halife)* kelimesi, insanın yeryüzünde her şeye karışabilecek kadar özgürlüğünün var olduğunu açıkça bildirir. Bir şartla eşyanın isimlerini bilirse. İsim bilmek eşyanın mahiyetini anlamak demektir. Bu ise müspet fen ilimlerini bilmek manasına geliyor. Evet insan, fenleri kullanarak bütün dünyaya egemen olabilir. Demek dünya çapında dahi olsa özgürüz. Yeter ki avam kalmayalım, ilimleri öğrenelim. İlimlerle tabiata egemen olalım. İlim insanı özgür kılar. Yoksa her bilmediği şeyin kölesi olur.

3) *Âdem* kelimesi, başta diller ve dinler olmak üzere sonsuz soyut gerçekleri bilen insan demektir. Yoksa daha önce beşer denilen ve bu soyut değerleri bilmeyen doğal yaşayan insanlar var. Demek ne kadar soyut değerler öğrensek o kadar özgür oluruz.

4) Ayette ben yaratacağım demiyor. Çünkü yaratma somut bir şeydir. Somut şeylerde ise özgürlük olmaz. Ayet ilginç bir kelime seçimi ile, ben kılacağım diyor. Kılmak ise soyut bir kavramdır. Bu kelime bize der ki: İlmen sabit olduğu gibi, soyut değerlerde birçok sonsuz olabilir. İki sonsuz soyut birbiriyle çelişmez. Demek insanın özgür iradesi, Allah'ın sonsuz varlığına aykırı değildir. **Bu kılmak** kelimesi ayrıca der ki: İnsan iradesi beyinde somut, yaratılmış bir yazılım değildir. Sonsuz bilgi-işlem hacmi sonucu ortaya çıkan ve formatı belli olmayan soyutlama sayesinde olur.

5) Melekler, iki şeye dikkat çekiyorlar: İlahi Hikmet ve İlim. Demek, insan hikmet diye ifade edilen ve eşyanın yararlarını inceleyen bilim dalı (düşünce ve felsefe) ile ve Allah'ın ilmi demek olan yazılım (özellikle canlılar ve teknoloji dünyasındaki kısımlar) ile bu dünyevi özgürlüğünü dünya çapında kullanabilir. Özellikle yazılımlara müdahale ile özgürlüğünü artırabilir. Demek işi kadere atmak avamın işidir. Onlara teselli yerine geçer. (26. Söz, Giriş)

B) Kur'an 18 yerde Allah'a şehit diyor. Şehit demek varlığın üç ana damarı olan kudret, (enerji) ilim (yazılım) ve irade (gelişme faaliyetinde) bizzat kendisini yaşıyor. Dolayısıyla doğada bu üç isim etkindir, doğanın özgürlüğü yoktur. Ama insanın tercihlerinde özellikle dini seçmede ben size karışmıyorum; ben sadece şahidimdir, diyor. (3/81)

C) Kur'an insanoğlunun bu özgürlüğüne karşı o kadar çok yığınak yapıyor ve o özgürlüğün yanlış kullanımlarını o kadar çok kınıyor ki adeta insanı mutlak sorumlu tutuyor. Evet insan sorumludur, özellikle iki noktada:

1) Allah'ın evrende işlediği kanunlara karşı sorumludur. Dini emirler de bu kanunlara karşı sorumlu olduğunun ifadesidirler. İnsanın o doğal kanunlara ayak uydurması için teşvik ve uyarıdır. Onlardan başka anlatılanlar, din değildir. Dini anlamayan muhaddislerin dayatmalarıdır.

2) Varlığı soyut somut, psikolojik ve sosyolojik ve bilimlerin keşfettiği diğer yönleriyle tanımak, bunun gereği olan şükür ve ibadetleri yapmaktır. Asıl görevi ve sorumluluğu bu tanımadır. Tasavvufçular buna irfan diyor. İslam buna ibadet diyor. *Evet, insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler, diye yarattım.* (Zariyat, 56) ayetinin tasavvufi birinci manası **beni tanısnlar**, şeklindedir. (İşarat'ül-İ'caz Tefsiri)

D) Bu ayetin ontolojik tefsiri ise şöyledir: “*Kâinatta o kadar sonsuz bir kader, plan ve yazılım egemendir ki, Allah bile ben yasalarımı değiştirmem, yasalarım beni bağlıyor, diyor. Ama insanlar ve cinler özgürdürler, fakat ebedi yaşamak istiyorlarsa bana ibadet etsinler yani benim o yazılım ve kaderime ayak uydursunlar, yoksa yok olurlar.*”

Bu 56. ayet ayrıca işaret ediyor ki: Eğer insanlar ve cinler tam ibadet etseler, Allah'ın o zaman üstü kaderini değiştirebilirler. Nitekim bir hadis bunu bildiriyor. Kulum bana o kadar çok ibadet eder, yani sistemime o kadar çok ayak uydurur ki: Nihayet ben onun eli, kolu, ayağı ve dili olurum. O ne istese onu yaparım. Bu sonuç ibadet ile gerçekleştiği gibi, insanın fen bilimlerini tanıyıp kullanması ile de gerçekleşir.

(Sakın Muhaddislere kızıp bütün hadisleri devre dışı bırakmayın. Çünkü bu hadis gibi içlerinde az da olsa önemli cevherler vardır.)

E) *Allah size savaşı emretti ki bilsin, kimin iyi veya kötü olduğunu.* (3/142,166,167) Hadid suresinde de “*Allah Peygamberleri ve demiri indirdi ki bilsin, kimin iyi olduğunu.*” gibi ayetler Kur'an'da geçiyor. Bu ayetlerin, Allah'ın ilminin sonsuz olduğunu anlatan Ayet'el-Kürsi ile nasıl bağdaştığını şöyle çözdüm:

Allah'ın kudreti, (enerji) ilmi (yazılım) ve iradesi (evrim süreci) bir bütündür, ayrılmaz bir şekilde beraber tecelli ediyor. (Katre Risalesi) Ve Allah'ın ilmi tam yazılımdır. Evet enerji de yazılım da sonsuz gelişme (irade) de sonsuzdurlar. Onun için, *Ki Allah bilsin.* (Al-i İmran) *Allah içinizdeki zaafı bildi.* (Enfal,) *Allah ortağını bilmiyor.* (Yunus) gibi ayetler var Kur'an'da. Çünkü insanın özgür iradesini oluşturan soyutlama, yazılım sisteminde yok, çünkü insan özgürdür. Dolayısıyla Allah, ben sizin tercihinizi bilmiyorum, diyor. Ve Allah ortağını bilmiyor diyor.

Evet, sonsuz varlık sisteminde O'nun ortağı olacak bir varlık, bir yazılım yoktur. Çünkü onun somut varlığı Hayy ve Kayyum olarak yani Biyoloji ve Fizik olarak vardır. O iki alanın dışında bir varlık yoktur. Demek Kur'an en büyük Ontoloji kitabıdır. Nitekim sürekli olarak Allah'ın kudret, ilim ve iradesinin sonsuzluğunu vurgulaması boşuna değildir. Onu Hz. Muhammed'e indiren ancak bütün varlığı gören bir göz olabilir.

Beşincisi: Gerçek İlahi ilim olan yazılımın mahiyeti:

Daha önceden yazdığım bir analizdir; şöyle ki: **Bilgi ve Data Kavramı:** Varlık, soyutuyla somutuyla sonsuzdur. Ne fizikte ne de metafizikte, Kur'an'ın tabiri ile “Ne Yer(ler)de ne Gökl(ler)de” yokluk diye bir şey yoktur. Fakat saf soyut ve saf somut olmadığından soyut varlığı bilgi dataları temsil eder. Somut varlığı da enerji giydirilmiş yine bilgi dataları oluşturur.

Dindar-dinsiz, gerçeği keşfetmiş olan fizikçiler, saf soyut varlığa Hiçlik diyorlar. Tasavvuf ehlinin çoğunluğu da bu sonsuz soyut varlığa yine Hiçlik demişler. İbn Sina O sonsuz soyut varlığa Allah dedi; O'nu maddeden mücerret (Soyut) ve Vacibül- Vücut (Gerekli Varlık) diye tanımladı. O bu boyutuyla hiçbir nitelik taşımaz. Çünkü nitelik somut varlıklar için kullanılır. Bu soyut sonsuz Varlığın isimleri vardır. Bunlar kâinat diye bin-bir oluşum ve sayısız dosyalar olarak görünüyorlar. O sonsuz olduğu için onun somut sistemi de sonsuzdur. Demek Allah'ın isimleri sonsuzdurlar. Evet her oluşum, her iş, her somut varlık O'nun bir ismidir.

Onun için Allah'ın isimleri sonsuzdur, denmiştir. Bunların üçü, çok esas olup bizim fizik-metafizik evreni oluşturuyorlar. Kudret, ilim, irade; modern deyimle enerji, yazılım ve evrim.

Başta Bediüzzaman olmak üzere Kelamcılar Allah'ın isimlerini potansiyel özellikler olarak sayarken, İbn Arabî, potansiyelliği tam gerçeklik olarak görmemiştir; Allah'ın asıl isimleri, soyut-somut varlıklar olarak gerçekleşen kainattaki sonsuz yazılımlar ve nesnelerdir; Arapça sözcükler ise, bu gerçek isimlerin ismidirler, demiştir.

Bu kısa nottan anlaşılan şudur: Biz enerji, yazılım ve varlıklarda saklı olan gelişme yönelimini yani kudret, ilim ve iradeyi (evrimi, gelişme meylini) anlasak hem kâinatı hem bilimsel ve kader gibi birçok dinî söylemi ve Allah'ı anlamış oluruz.

Evet, varlık enerji, yazılım ve evrimden (istek ve gelişme meylinde) oluşuyor. Enerji bütün özellikleriyle fizikçiler tarafından yeteri kadar anlatılmıştır. Evrimi de ta Yunan kadim döneminden beri birçok düşünür, onu anlamış; yani varlığın içinde gelişme meyli olduğunu gözlemlemiş ve yazıya geçirmiştir.

Yazılıma gelince, Aristo 2300 yıl önce: “Eşya, Heyula ve Suretten oluşur,” dedi. Bugünkü tabir ile eşya, enerji ve yazılımdan ibarettir, dedi. İnsanın ruhu ve kişiliği Formdan bugünkü tabir ile Yazılımdan oluşur, diye söyledi. O gün yazılımın mahiyeti ve teknolojisi bilinmiyordu. Fakat nesneleri nesne yapan, insanları ruhlu yapan formdur, demesi, büyük bir keşiftir. Maalesef bu form gerçeği, Orta Çağ bilginleri tarafından basit maddi bir şekil diye anlaşıldı, manası uçtu gitti. Halbuki form giydirmek tam manasıyla yaratmak, demektir. Çünkü Arapçadaki halk etme, biçim ve şekil verme demektir. Yoktan yaratma demek değildir. Yoktan yaratmanın ismi ise, ihtiradır.

Evet, Yazılım Allah'ın ilmidir. Soyut, somut hatta beynimizdeki gizli niyet dataları dahi, her şey yazılımdır. Yani Allah, şey denilen bütün nesneleri, niyetleri ve elektronları dahi biliyor. Kâinat, enerji malzemesi dışında bu yazılım ile atom, hücre, yıldız, ekoloji ve saire varlıklar oluyor. Malzeme Allah'ın kudreti, yazılım Allah'ın ilmi, gelişme süreci Allah'ın iradesi. Said Nursi bu üç isim için bin sayfa yer ayırmıştır.

Kainattaki en temel nitelik ilim ve yazılımdır. Onun için İbn Arabî, Allah'ın en büyük ismi ilimdir. Ve diğer bütün nitelikler (isimler) ilme sığınmışlar, sen olmazsan biz var olamayız, dediklerini keşfen görmüştür. Evet her isim bir dosya olduğu için kişilikleri ve konuşmaları söz konusudur. Nitekim, yazılım ve ilim olmazsa varoluş asla gerçekleşmez. Evren bir enerji yığını olarak kalır.

Evet, Allah'ın Öz Varlığı ilim ve yazılımdır; ruhun mahiyeti, enerji giydirilmiş yazılımdır. Üç milyar yıllık bilgileri kendinde toplayan DNA, bir yazılımdır. Sonsuz kâinata kainatlar katan, insanın biyolojik, psikolojik ve sosyal hayatındaki yazılımlardır.

Evrimde de türün mahiyeti mutasyonlarla değişince yazılımı yani ruhu da değişiyor. Dinî tabir ile o canlıya yeni bir ruh üfleniyor. Kur'an her yönüyle mucize olduğu gibi, bu ilim kavramını da en temel kavramlardan biri olarak vurguluyor. Fakat iki hayali varlık için Allah bunları bilmiyor, diye dört yerde açıklama getiriyor.

Biri, Allah ne göklerde ne de yerde ortağının varlığını bilmiyor. (Yunus, 18) Yani ortağı yok, her şey onun kudretiyle, ilmiyle ve iradesiyle vardır. Var olan onun ilminde de vardır (bilinir,) ama Allah şerikini bilmiyor, çünkü şeriki yoktur. Zaten Ehl-i Sünnet, Allah yok bilmez, yani sisteminde yazılı olan her şeyi bilir. Fakat yok denilende nesnellik ve yazılım olmadığı için onu bilmez, demişlerdir.

İkincisi, insan beyni sonsuz bilgi-işleme sahiptir. Bunda gizli-açık, bilinç ve bilinç dışı ne varsa Allah hepsini bilir. Ama o sonsuz bilgi-işlemin nereye meyledeceği sistemde data olarak kaydedilmemiştir. Çünkü irade dediğimiz bu boyut, soyutlama ile oluyor. Soyutlama ise sistemde yazılı değildir. Dolayısıyla insan özgürdür. Allah Kur'an'da, on sekiz yerde kendine Şehit diyor. Yani varlığın enerjisi, yazılımı ve gelişme faaliyeti içindeyim; kendimi yaşıyorum. Ama insan iradesine karşı sadece Şahidim. Şahit, sadece veri gözlemleyicisi demektir. (Yusuf Suresi)

Bundan şu üç gerçeklik anlaşıyor:

1) İnsan İlahî sonsuz sistem içinde birçok yazılıma bağlı da olsa özerktir ve iradesi, sistemden ayrıdır. Dolayısıyla Kur'an, üç yerde Allah sizi imtihana sokar ki bilsin hanginizin iyi olduğunu, diyor. (Al-i İmran ve Hadid Sureleri)

2) İbn Arabî, “*Varlık ilim ile realize olduğu için yani bir şey biliniyorsa o nesnel olarak da var ve geri dönüş olmaz. Haliyle özgürlük ve irade kalmamış olur*” diyerek, ilmî varlıklara ayan-ı sabite deyip ilmi vücuda nesnel bakmış. ***İlim maluma bağlıdır değil de malum ilme bağlıdır,*** demiştir. Çünkü ilim yani yazılım olmadan malum (nesne) var olamaz.

3) Bediüzzaman, Allah'ın ilmini uzaktan projektör gibi tasavvur edip “İnsanın iradesiyle yapacağına etki etmez. ***Çünkü ilim maluma (nesnelere) bağlıdır,***” demiştir. (26. Söz). Ama bu izah tatmin edici değildir, buna göre birçok kişi kadere inanamıyor. Veya bunalım geçiriyor. Hem de Kur'an'ın o dört mucizevî deyimlerini tutmuyor.

Zaten kendisi de Kader Risalesinde bir şey somut olarak varsa ondan geri dönülmez, işte cebir (mecburiyet) budur, demiştir. Ama ilmin yazılım olduğunu göz ardı etmiştir. Daha doğrusu o zaman yazılım bilinmiyordu. Çok güzel bir yazılım olan DNA da bilinmiyordu. Onun için hayatın filizlenmesini anlatmak için sürekli çekirdek ve tohumlar etrafında dönüp dolaşıyor. Tohumların nasıl birbirine karışmadığına hayret ediyor. İlmî olmayan birçok tahmin yürütüyor. (Notalar)

Maalesef, Fizik nedir, Ontoloji nedir, Kur'an ne diyor, yazılım nedir, yazılım dışı irade nasıl çalışır ve benzeri onlarca gerçeği bilmeden, bazı profesörler ve medrese hocaları “Efendim, Allah her şeyi bilmiyor” diye sanki bir keşif yapmışlar şeklinde ortaya atılıyorlar.

İbn Sina ve İbn Rüşt de Aristo'nun Form (Yazılım) tespitinin mahiyetini tam bilmedikleri için, Efendim Allah küçük şeyleri bilmiyor, dediler. Halbuki şeyi şey yapan ondaki yazılımdır, O da Allah'ın ilmidir. Yani Allah yazılımla olan Tabiattaki her şeyi biliyor. Dolayısıyla dağ taş her şey düzenlidir. Kaos yoktur.

Galiba birçok fen ilimleri erbabı da henüz bütün kâinatın sibernetik olduğunu ve yazılımla çalıştığını bilmiyorlar. Yoksa kendileri, materyalizmi, absürtlüğü ve agnostisizmi düzene, bilgiye, bilince ve soyut anlamlara tercih etmezlerdi.

Evet, akademisyenler belli dallarda o kadar yoğunlaşıyorlar ki varlığın bütünlüğünü ve değişik boyutlardaki görüntüsünü göremiyorlar. Ayrıca yazılım ve soyut boyut bilinmeden, iki asır önceki eski bilimsel veriler hegemonyası, etkinliğini hala devam ettiriyor.

Son Bir Not: Kur'an Mülk Suresi, ayet 14'te: *Yaratan hiç bilmez mi?! diyor. Evet sonsuz yazılımı ilmiyle kuran elbette O yaratır. Evet yaratma sonsuz bilgi ister. Kâinat sonsuz yazılım dosyalarından oluşan büyük bir dosyadır. Oadaki iç dosyalar bütünüyle ve birbiriyle öyle ilişkilidir ki, birini yaratmak için bütün kâinatı yaratmak gerekir. İnsanın yaptıkları ise sadece o yazılımların ve kanunlarının taklidini yapmaktır.*

Bununla beraber insanlar, hiçbir canlı yaratamıyorlar. Çünkü canlılık yazılımı, bütün kâinatla ve geçmiş bütün zamanlarla ilişkilidir. Onun için GDO'lu gıdalar zararlı oluyor. Çünkü GDO'yu planlayan mühendisler, geçmiş ve gelecek zamanı ve kâinatla olan diğer ilişkileri göz önünde bulunduramıyorlar.

Hulasa: İnsan sonsuz değil, Tanrı değil, ama Tanrı onu dünya çapında özgür kılmakla sonsuzluğu fazlasıyla yaşıyor. Ve gerçekten insan olan insan, ancak sonsuz soyut değerlerle ve sonsuzlukla ve varlığın sonsuzluğunu anlatan müspet ilimlerle ve bunları 1400 yıl önceden anlatan ve yaşatan Kur'an'ın mesajlarıyla ancak tatmin olabilir. Yanlış anlaşılmasın biz bütün semavi kitaplara Kur'an diyoruz. Kur'an varlığı okumak demektir. Nitekim hepsi de özellikle Tevrat çok detaylı olarak varlığı okuyor. Evet, En'am, 154. ayet, *Tevrat'ı metafizik okuma (ihسان) ve fizik okuma (her şeyin tafsilatı) olarak anlatıyor.*

Ve Kader inancı varlığın düzenli oluşunu, anlamlı ve nimetlerle dolu olduğunu bildirmek için, yerinde ve isabetli olur. Yoksa insanın sorumluluğunu gideren ve kendi zulmüne bahane yapılan bir faktör değildir. Olmamalıdır da. Yoksa bütün kâinatça varlığı kesin olan sonsuz hikmete aykırı olur. En büyük günah sayılan Allah'a iftira olur. Nitekim Bediüzzaman da İşaratül-İcazda bu kaderin altını kazdıkça cebir çıkıyor, diyor. Evet, klasik kader anlayışında önemli bir paradoks ortaya çıkıyor. Ömer Hayyam bu paradoksu müstehzi bir üslupla dile getirmiş, Celal Şengör de sürekli olarak bu paradoksu bugünkü Müslümanların başına vuruyor.

01. 11. 2022

Bahaeddin Sağlam